

Theologiae Spiritualis Scholasticæ Et Moralis Tomvs ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Joannis Duns Scoti D. Augustino Conformem

In quo tractatur de Intellectu & Scientia Dei, ejusque Objecto. Item de
voluntate & volitione Dei, ejusque Objecto

Bosco, Jean a

Antverpiae, 1686

Concl. III. Non videt Deus futura contingentia in idea divina, aut reali
eorum præsentia in æternitate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73680](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73680)

CONCLUSIO III.

Non videt Deus futura contingencia in idea divina, aut reali eorum presentia in aeternitate.

Varii varia cogitaverunt media, in quibus asserunt Deum intueri futura contingencia, sive futura libera, de his enim hic disputatur, ut notavi in principio Sectionis, & quaeritur, quæ sit ratio, ob quam, antequam actu & de presenti sint determinata ad esse, sint representabilia determinate, adeoque representata in essentia divina, & præcisa ab intellectu divino propter hujus infinitatem in intelligendo omne verum, & infinitatem essentia divina in representando omne representabile. Prima sententia ait: hanc rationem esse ideam divinam. Sed non placet: quippe præced. Sectione Conclus. fin. diximus cum Scoto, & probavimus, quod non detur idea de rebus futuris. Vide ibi dicta. Ergo idea non potest esse ratio cognoscendi futura, ut clarum est, prius est enim aliquid esse, quam esse medium cognoscendi.

Porro non esse ideam futuri, breviter ostendo: Rationes cognoscendi terminos alicujus complexi, non causant sufficientem notitiam illius complexi, nisi illud natum sit cognosci ex terminis; sed futura contingencia, v.g. *Petrus curret*, non cognoscitur ex terminis, alias esset propositio necessaria, & non contingens: ergo rationes cognoscendi hos terminos, *Petrus*, & *Cursus*, non sunt sufficientes, ut cognoscatur eorum copulatio. Respondetur: ideam, ante decretum, seu determinationem voluntatis, representare incomplexè & naturaliter; post decretum verò complexè & liberè.

Verum, ut bene advertit Smif. sup. n. 67. hic est abusus vocabuli ideæ, quia licet ideam vocare possimus omnem formam & imaginem artefacti, usus habet, ut illam solum hoc nomine appellemus, quam artifex per se imitatur in exercitio artis: illa autem præcedit actum voluntatis de tali exercitio, non enim potest artifex velle facere opus, ejus ideam non præhabet: imò volendo opus facere modo artificiali, vult imitari ideam; ergo idea præcedit, & non supponit actum voluntatis de opere faciendo. Et licet artifex, post voluntatem efficacem operis faciendi, sciat opus futurum, quantum est ex vi talis voluntatis, talis scientia, vel medium talis scientia non habet rationem ideæ; quia non est causa operis: sive enim artifex reflectat super suam voluntatem, & cogitet de futuritione talis operis ex vi voluntatis suæ, sive nihil tale cogitet, æquè fiet opus, quantum est ex parte voluntatis efficacis supponentis

69.

Hoc medium non est idea.

70.

Non datur idea futuri. Probatur.

Resp. Adversariis.

71.

Exploditur Smif.

Exemplum artificis hic nihil concludit.

66. Quomodo futurum sit conditio sine qua non præscientia

Responsio ad D. Greg. ex Smifing.

67. Quia hic mens SS. Patrum

68. Argumentum contra, desumptum ex Scrip. nullius momenti.

In quo modo Deus præcedat futura contingencia.

Sed cur hoc dicit aliquis: nam præscientia non est vera causa futurorum, ut dictum est; sed solum conditio aliqua sine qua non. Et nunquid etiam futurum est conditio sine qua non præscientia? Planè, sed inftar objecti tantum & termini; at verò præscientia est conditio realiter identificata essentia divinæ, quæ est vera causa futurorum; & idèd illa magis est causa futuri, quam futurum sit causa illius. Atque hæc satis de mente D. Aug. Ad Greg. quod attinet, notat Smif. sup. n. 117. ejus testimonium non esse ad rem; solum enim dixerit, an scientia futurorum in Deo, tantum scientia, an etiam præscientia debeat appellari; & censer cum Aliis PP. proprius scientiam, quam præscientiam nominari, eò quòd non nisi futura præsciuntur; Deo autem nihil sit futurum; sed omnia sint præsentia, scilicet objectivè, ut patet ex antedictis; quia non indiget eorū reali præsentia, ut ea perfectissime sciat & comprehendat. In hoc ergo sensu ait: *Quicumque sunt, non idèd ab aeternitate videntur, quia sunt* (id est, quia realiter existunt ab æterno) *sed idèd* (intelligit per locum extrinsecum, ut ante exposui) *esse, quia videntur.*

Patres ergo (concludit Smifing) non negant simpliciter, res futuras idèd præsciiri à Deo, quia futuræ sunt; sed solum negant eo sensu, quasi res futuræ sint causa præscientia; nec Alii negant, idèd futuras esse, quia præsciuntur, quasi præscientia nullo modo sit causa cognitionis futurorum, aut etiam per concomitantiam causæ existentia eorum; sed quòd præscientia non sit proprium & formale principium existentia eorum; prout diffusè ostendimus Sect. 1. Conclus. 3.

Vide ibi dicta, ac festinè cognosces, quid respondendum sit ad Scripturas sup. in contrarium adductas; & dic mecum, & in corde dic, quia sic est ut dicis; neque tertium argumentum ullius esse pili seu momenti contra Catholicam veritatem, putà, concordiam præscientia Dei cum rerum creatarum contingencia seu libertate, de qua hæcenus disputavimus. Restat sola quaestio, in quo medio Deus prævideat futura contingencia. Oportet enim objectum vel immediatè, vel mediante alio, movere ad cognitionem sui, quia à cognoscente & cognito paritur notitia. Hinc aliqui sic argumentantur: futura contingencia, nec per se ipsa, seu immediatè movere possunt intellectum divinum ad cognitionem sui, nec mediante alio, in quo videantur: ergo non sunt cognoscibilia; & per consequens non cognoscuntur à Deo. Sed negatur Antecedens pro secunda parte. Et si à me quaeritur, quid sit illud aliud, in quo videntur futura contingencia, an fontè idea, aut realis eorum presentia in aeternitate? Respondeo eisd, & dico tertio:

nentis in mente artificis formam imitabilem in operando: hæc igitur forma est idea, sive illa forma sit conceptus objectivus, sive formalis, & sive in Deo sit ipsa essentia Dei, ut imitabilis à creatura, sive quid aliud, quod ad præsentem causam nihil refert. Hucusque Theod.

72. Hinc Felix de Scientia c. 5. diff. 4. n. 5. ad hoc argumentum: Artifex per ideam cognoscit effectum futurum; ergo similiter Deus. Probatur Consequentia: aliàs futura non haberent causam exemplarem in Deo, quod non est dicendum, cum Deus sit causa exemplaris omnium rerum. Ad hoc, inquam, argumentum bene respondet: negando Antecedens, si sermo sit de futuro, ut futuro; solum cognoscit, quomodo possit esse exemplarum, & quam delineationem possit habere; quod verò fiat, dependet ab ejus voluntate: nam artifex non solum habet ideas rerum, quas efficit, sed etiam rerum, quas non efficit: undè solum possibilem habet ideas, & ideam dico de Deo. Neque ex hoc sequitur: Deum non esse causam exemplarem omnium rerum, & omnium modorum possibilem; nam solum sequitur, non esse exemplar futurorum, ut talium; quia hæc à decreto Dei habent esse, ad quod præsupponitur idea terminorum futuri, non verò idea complexionis. Sic ille.

73. Igitur Deus est causa exemplaris omnium rerum possibilem, quod sufficit, levis futurorum, quæ talium; quia hæc à decreto habent esse, ad quod præsupponitur idea terminorum futuri, non verò idea complexionis. Undè falsum est, ideas in ratione intelligibilis adæquare essentia divinæ in ratione speciei impressæ: nam essentia representat etiam complexiones contingentes supposito decreto, ut infra patebit, non sic ideas, ut constat ex jam dictis. Nec valet hoc argumentum: Nihil est volitum, quin præcognitum: sed Deus vult futura contingentia: ergo prius cognoscit illa; sed non potest cognoscere nisi in ideis: ergo &c. Probatur Minor: nam non est aliud in quo possit illa cognoscere.

74. Non valet, inquam, hæc argumentatio: nam bene responderet Felix sup. n. 6. Majorem esse veram, quando volitum non producit per volitionem; sed præsupponitur; nam tunc si sit aliquid complexum, sufficit, quod extrema cognoscantur, quod patet in Spiritu sancto, qui non cognoscitur antequam sit; sed sufficit, quod cognoscatur essentia divina. Sic ergo im-præsentiarum, quoniam futura contingentia per ipsam voluntatem habent, quod sunt futura, sufficit, ut extrema cognoscantur tamquam possibilem. Urget aliquis: saltem post decretum Deus cognoscit futurum: ergo habet ideam futuri; ergo in illa cognoscit futurum. Respondet Felix sup. quod idea dicitur, & esse cognitum creaturarum, quod est ante decretum; nam post decretum, à cognitione Dei solum habet futurum denominationem extrinsecam cogniti, quæ non est idea. Sic ille. Atque hæc satis de prima sententia.

Secunda sit: futura realiter præsentia idèd præseiri à Deo, quia sunt realiter præsentia æternitati, quæ est mensura divinæ scientiæ. Aliiter ponitur (inquit Scotus 1. dist. 39. q. un. n. 8.) quod certam notitiam habeat Deus de futuro contingentibus; per hoc, quod totus fluxus temporis præsens est æternitati, & omnia, quæ sunt in tempore. Quod probatur per hoc: quia æternitas est immensa & infinita: & per consequens, sicut immensum est simul præsens omni loco, ita æternum est simul præsens toti temporis. Sed nunquid hæc sententia ei placet? Minus; & idèd nos nobis placere potest, qui ipsius sumus discipuli, & volumus esse fideles imitatores. Dicimus ergo cum ipso, futura contingentia non videri à Deo in reali præsentia in æternitate.

Probatur primò. Quia posito (loquitur Scotus sup. n. 9.) quod locus possit crescere continuo in infinitum, ita quod sicut tempus est in continuo fluxu, ita Deus augeat locum in infinitum: immensitas tamen Dei non esset sibi ratio coexistendi alicui loco in aliquo nunc, nisi existenti: non enim Deus per immensitatem sui coexistit alicui in loco, nisi quod est in illo loco: licet possit causare locum extra universum, & tunc per immensitatem suam coexistet illi. Si igitur immensitas non est ratio coexistendi loco, nisi actuali & non potenciali, quia non est; pari ratione æternitas non erit ratio coexistendi alicui, nisi existenti: quia illud, quod non est, nulli potest coexistere. Quia coexistere dicit relationem realem; sed relatio non est realis, cujus fundamentum non est reale. Ita Scotus reducit contra suos Adversarios, quod sup. adducunt de immensitate. Breviter: sicut Deus est æternus, ita est immensus; sed per immensitatem non est præsens loco futuro; sed tantum loco & spatio, quod est actu: ergo neque res, quæ erunt, sunt modo realiter præsentis æternitati, sed tantum res, quæ præsentis sunt.

Respondent Adversarii, Primò: quod æternitas est infinita duratio, & ita actu complectitur omnes durationes successivas, scilicet præteritum & futurum; at verò immensitas, cum non sit duratio infinita, sed præsentia in loco, non pertinent ad illam, ut sit præsens loco futuro. Sed contra (inquit Felix sup. diff. 5. n. 3.) nam ad hoc, quod æternitas sit infinita duratio, solum requiritur, quod sit duratio entis infiniti & necessarii, & à nullo dependentis, & quod non habeat principium & finem, & quod coexistat omnibus rebus, quando actu existunt; nam quamvis non coexistat futuris usque dum actu sint, non tollitur ejus infinitas. Secundo: sicut duratio Dei est infinita & æterna, ita immensitas est infinita: ergo sicut ejus duratio non est præsens omni durationi, ita ejus immensitas non erit præsens omni loco, etiam futuro, quod ipsi non concedent. Sic ille. Hæc ergo responsio Adversariorum nihil valet.

Nec melior est, quæ sequitur: differentia est inter immensitatem, & æternitatem in ordine ad res creatas, quod creaturæ ratione immensitatis non dicuntur esse in Deo; sed potius Deus dicitur esse in illis. Ratio est: quia est in illis

Offenditur
ex Felice.

Deus est
causa ex-
emplaris
omnium possi-
bilium.

Qualiter
nihil sit vo-
litum nisi
præcognitum.
Felix.

Idea est esse
cognitum
creaturarum.

illis replendo illas mediante actione transeunte, quâ illas producit & conservat. At verò ratione æternitatis Deus non est in creaturis, sed creaturæ sunt in Deo; Ratio est; quia æternitas comparatur ad illas, ut mensura illarum, & mensura debet contineri mensurata; non verò contineri ab illis. Et hinc est; quòd, cum unumquodque sit in alio ad modum ejus, in quo est, Deus ratione immensitatis est in rebus temporaliter; creaturæ verò sunt in æternitate Dei ab æterno & invariabiliter.

79. *Non est ad rem. Felix.*
Sed contrà (inquit Felix sup. n. 4.) quàmvis ista sint vera, non ad rem; nam non satisfaciunt rationi Scoti, quia sicut Deus non est per immensitatem in rebus, quousque actione transeunte illas producit; neque creaturæ sunt realiter (licet sint objectivè) in æternitate, quousque etiam illas producat; quia sicut æternitas est infinita, ita immensitas; & sicut actio futura, vel præterita, quâ Deus produxit, vel producet res, non est sufficiens, ut Deus sit in illis per immensitatem; sed requiritur, quòd actu sint res; ita actio præterita, vel futura, quâ res produxit, vel producet, non erit sufficiens; ut res sint actu præsentis in æternitate; sed requiritur, quòd actu existant. Ita Felix.

80. *Illud, quod non est, nulli potest coexistere, quia coexistere dicit relationem realem; sed relatio non est realis, cujus fundamentum non est reale.*
Quid miramur? Scotus sup. dicit, ut audistis; illud, quod non est, nulli potest coexistere, quia coexistere dicit relationem realem; sed relatio non est realis, cujus fundamentum non est reale. Sublimo ego: atqui creatura præterita, vel futura, nihil est reale, sive non realiter existit, ergo nequit realiter coexistere æternitati.

Respondent Adversarii: creaturam realiter existere, non in propria mensura, sed in aliena; scilicet, æternitate; ad quod sufficit, quòd haberint, vel habituræ sint existentiam.

81. *Creatura non existit realiter in æternitate. Felix.*
Sed contrà (inquit Felix sup. n. 5.) vel creaturæ in æternitate habent propriam existentiam, vel existunt existentia Dei: hoc secundum non, nec primum, aliàs non essent futuræ, sed præsentis propria existentia. Rursus, ab æterno creaturæ essent productæ. Patet; nam eo instanti, in quo creaturæ habent existentiam, sunt extra causas productæ. Deinde: si postea in tempore producantur, bis producerentur, quod est falsum.

82. *Probatur ex Sum.*
Audi Scotum sup. si effectus (inquit) habet esse in seipso respectu causa prima, simpliciter est in se; quia respectu nullius habet verius esse: unde illud, quod dicitur tale respectu causa prima, simpliciter potest dici tale. Si ergo aliquid futurum sit in actu respectu Dei: ergo simpliciter est in actu: ergo impossibile est postea ipsum poni in actu. Præterea: si factio mea futura, non tantum quantum ad entitatem, quam habet in esse cognoscibili; sed etiam quantum ad entitatem, quam habet in esse existentia, est nunc præsentis æternitati: ergo nunc est producta in illo esse a Deo. Nam nihil aliud à Deo habet esse in fluxu temporis, nisi productum à Deo secundum illud esse: sed ipsam sessionem Deus producet, vel animam Antichristi, quod idem est: ergo illud, quod jam ab ipso productum est, iterum producet in esse, & ita bis producet in esse.

Respondent Adversarii, quòd productio rei dat existentiam rei in propria duratione; cum ergo creaturæ ab æterno non sint in propria duratione; hinc est, quòd non sint productæ. Sed contrà (inquit Felix sup.) existentia realis creaturæ non est increata, ut ipsi fatentur; ergo creata: ergo producta. Secundò: existentia rei præsupponitur ad durationem; ergo ad existentiam per accidens est, quòd res sit in propria, vel aliena duratione. Deinde; æternitas est duratio extrinseca creaturæ: ergo prius debet creatura habere propriam & intrinsecam durationem, quàm extrinsecam: nam implicat, quòd aliqua creatura habeat propriam existentiam, & non habeat propriam durationem; quia duratio vel non distinguitur ab existentia rei, vel solum addit modum intrinsecum, vel relationem extrinsecam advenientem à tali existentia inseparabilem, & ita implicat, rem esse sine sua duratione; sicut, rem esse sine præsentia. Sic ille.

Respondent Adversarii: futurum non habere modò durationem propriam quo ad nos; bene tamen quoad Deum in æternitate, nam sicut futurum est realiter præsens æternitati; ita duratio futuri est æternitati realiter præsens. Sed contrà (inquit Felix sup.) vel hæc duratio futuri, præsens æternitati, est in actu secundo mensurans existentiam futuri, vel solum mensurat in actu primo, ita ut tantum sit potens mensurare. Si primò; ergo futurum non est futurum; sed est præsens in propria duratione, si secundum; ergo possibile, quæ nunquam erunt, modò existunt actu in æternitate, quod est falsum. Probat sequela; quia possunt mensurari nostro tempore, cum existentia eorū sit possibile. Ita hic auctor.

Aliter ergo respondent Adversarii: quòd esse creaturæ, quàmvis non sit verè productum, est in seipso extra causas ad æternitatem elevatum; & sic dicunt, quòd æternitas non mensurat res creatas immediatè, & supponendo, illas jam in se passivè productas; sed præcisè, ut continentur in actione divina, ut termini talis actionis; itaque esse creatum ab æterno, nec considerari debet, ut est virtualiter intra Deum, & est ipse Deus; nec prout est in omni potentia; ut possibile; sed ut est terminus actionis Dei.

Unde est, quòd effectus seu futurum potest dupliciter considerari; uno modo, ut in se passivè productus est, & sic fundat propriam mensuram, & ita non est ab æterno; quia non est immutabiliter, sed subest mutationi. Alio modo, ut præcisè est terminus connotatus ab actione æterna Dei, & ut sic mensuratur æternitate; quia tali mensurâ mensuratur actio Dei, cuius est terminus, qui terminus non est tantum possibile; nam esse possibile respicitur ab omnipotentia, ut est potentia, & iste terminus respicitur ab actione, ut actio est; & cum actio sit actus secundus, terminus illius est extra causas, & aliquid creatum terminativè, non productum & mutatum in se; sed ut connotatum à tali actione; nec hoc est inconveniens; nam

83. *Resp. Adversarii.*

Refutatur à Felice.

84. *Respondent Adversarii.*

Sed perperâ. Felix.

85. *Alia resp.*

86. *Futu. non potest dupliciter considerari.*

D. Tho. secundum D. Thom. q. 1. de Potentia a. 1. ad 8. Non oportet, quod actio Dei semper sit conjuncta effectui; sicut nec, quod creatura fuerint ab aeterno. Ita Adversarii nostri. Multa profecto speciosa verba; parum autem vel nihil rei.

87. Nam, ut bene Felix sup. nu. 6. ille (inquit) terminus est realis & creatus, & extra causas, secundum ipsos; ergo aliquid reale creatum est ab aeterno, quod est absurdum, & intendit probare ratio Scoti, etiamsi non sit productum, sed connotatum actionis Dei. Unde clare constat, quod tale connotatum, vel est esse cognitum, vel futurum, quod tantum objective est in intellectu Dei: & hoc est, quod ibi docet S. Thomas volitio Dei ab aeterno non habet effectum realem; solum habet creatura esse futurum, quod ab aeterno non habet esse praesens Deo realiter, sed objective. Sic ille.

Igitur quod aeternitas sit simul praesens omni tempore, tamen si probet, quod coexistat physice & realiter rebus praesentibus, & coexistit rebus praeteritis, & aliquando coexistit rebus futuris; haud equidem, quod ab aeterno coexistit; quia ei, quod non est realiter, non potest quidpiam realiter coexistere; sicut implicat aliquid non realiter existens, esse realiter simile alicui realiter existenti; jam autem, nulla creatura ab aeterno realiter fuit; ergo nihil ab aeterno potuit ei realiter coexistere: nam coexistere supponit existere utriusque termini.

88. Deinde: coexistentia entis creati cum alio, est relatio realis, quae requirit fundamentum realiter existens in propria duratione; alioqui non erit distinctio inter praesens, praeteritum, & futurum; neque in tempore de novo aliqua res produceretur, quippe de novo produci, est de novo accipere esse existentiae; jam autem supponitur quaelibet res habere esse existentiae ab aeterno. Adde: quod tempus sit quid finitum a parte ante, aeternitas autem infinita; finitum autem non potest adaequari infinito: ergo nec tempus adaequate coexistere aeternitati. Sufficit porro ad infinitatem aeternitatis, quod sit duratio entis infiniti, & necessarii, ac a nullo dependentis; in super, quod non habeat principium, & finem; quodque omnibus rebus coexistat, quando actu existunt; sicut sufficit ad infinitam immensitatem, ut essentia divina sit praesens omni loco, actu existenti.

89. Si dixeris: praesens, praeteritum, & futurum sunt differentiae temporis, non loci; differentiae autem loci sunt, sursum, & deorsum &c. Respondetur: etiam praesens est differentia loci, alias Deus non esset in loco praesenti, ut praesenti; & esset in locis imaginariis, quia ibi etiam est sursum & deorsum; & tamen Deus, secundum Adversarios, non est in loco, nisi per operationem transcurrentem, quae non invenitur in loco imaginario. Ergo sicut Deus per suam immensitatem non est praesens omni loco; sed tantum loco actuali, seu actu realiter existenti; non autem loco possibili, seu futuro, aut praeterito, ut sic loquar: sic itidem per suam aeternitatem non coexistit rei possibili, seu futurae

aut praeteritae; sed soli rei praesenti, & actu realiter existenti. Placet audire Felicem sup. n. 9. Si omnia temporalia sunt simul secundum tuas reales existentias in aeternitate, sequitur, in aeternitate dari duas contradictorias simul veras; Consequens est falsum: ergo & Antecedens. Probatur sequela: quia si praeteritum, & praesens sunt simul in aeternitate: ergo in eodem Nunc indivisibili aeternitatis verificatur simul istae propositiones. Petrus existit: Petrus non existit: quia, licet in ordine ad nos verificentur in diversis temporibus successive, certum in ordine ad aeternitatem, in qua utrumque tempus, nempe praesens, in quo Petrus existit, & praeteritum aut futurum, in quo Petrus non existit, sunt simul, & debent pro eodem aeternitatis instanti verificari. Sic ille.

Respondent Adversarii: quod instans aeternitatis virtualiter continet plures durationes, respectu quarum illae propositiones repugnantes verificantur: nam Petrus existit, est vera respectu temporis praesentis; Petrus non existit, etiam est vera respectu temporis praeteriti, & futuri. Sed contra (inquit Felix) quia licet hoc ita sit, cum tempus praesens, & futurum sint simul in aeternitate; ergo in Nunc aeternitatis simul verificantur ista contradictoria, quod inconveniens est: nam si duo contradictoria propter suam oppositionem nequeunt verificari in eodem instanti temporis; ergo neque in eodem aeternitatis, cum ibi habeant eandem oppositionem. Sic ille.

Et ideo Alii aliter respondent, dicentes: quod illae propositiones sunt contradictoriae, si copulatae importent durationem aeternitatis; non tamen sunt simul verae; sed negativa est falsa: nam facit hunc sensum: Existentia Petri nullo modo est praesens in aeternitate. Sed contra (inquit Felix sup.) quia voluntarie dicitur, esse eere talem sensum: nam, Petrus non existit, ut proponitur, hunc sensum efficit: Petrus, qui modo existit, tempore futuro & praeterito non existit, quae vera est; & cum tempora simul sint cum tempore praesenti in Nunc aeternitatis, in illo verificantur duo contradictoria. Ita Felix. Addit; quod ipsi fateantur, quod esse, & non esse rei generabilis & corruptibilis, sunt simul in aeternitate, & consequenter propositiones quae formarentur ex tali esse, & non esse, forent contradictoriae, & simul verae in aeternitate.

Quae cum ita sint, recte dixit D. Aug. 12. de Civit. c. 25. in fine: Si (Deus) potentiam suam, ut ita dicam, fabricatoriam rebus subtrahat, ita non erunt, sicut antequam fierent, non fuerunt. Sed antequam dico aeternitate, non tempore. Quis enim alius creator est temporum, nisi qui fecit ea, quorum motibus currenter tempora? Ubi expressè dicit (ut notat Smil. tr. 2. disp. 4. num. 89.) fuisse aeternitatem, antequam essent res temporales, nempe secundum esse existentiae seu simpliciter.

Respondent Adversarii 1. quod Aug. loquitur conditionaliter. Sed contra (inquit Felix supra num. 10.) quia si in prioribus verbis ita loqua-

Aeternitas non bene probat realitatem creaturae in aeternitate.

Coexistentia entis creati cum alio est relatio realis.

Finis non potest adaequari infinito.

Praesens est differentia loci.

loquatur; non tamen in ultimis; sed absolute negat esse creaturas in aeternitate. Respondent 2. quod Augustinus tantum negat res existere ab aeterno in propria mensura; tamen non negat esse in mensura communis disputabat tunc contra Philosophos dicentes, mundum esse ab aeterno. Contra (inquit Felix) quia etiam Aug. negat esse res ab aeterno in mensura communi, ut patet ex ser. 11. de Verb. Apost. ubi ait: Deus habet electos suos apud semetipsum, non in natura sua, sed in praesentia sua. Id est, sunt praesentes Deo non realiter, sed objective tantum: quia Deus ita eos novit, ac si realiter ei essent in aeternitate praesentes.

Et de hac praesentia objectiva intellige D. Aug. & alios PP. quos Adversarii pro se adducunt, ut scilicet nihil aliud velint, quam res priusquam sint, tam perfecte cognosci a Deo, ac si praesentes essent: Nec aliter cognoscere Deum facta, quam facienda, ait Aug. 5. super Gen. c. 2. & 4. de Trinit. c. 17. inquit Apud Deum praeterita & futura stant. Item c. 16. Nec praeterita transierunt & futura jam facta sunt. Et lib. de Cognit. verae vitae c. 31. Quidquid est, vel fuit, vel erit, totum sibi praesens adest. Et similiter loquuntur alii Patres; sed sicut dixi, omnes ferè loquuntur de praesentia objectiva, & nihil aliud volunt, quam Deum omnia cognoscere ab aeterno.

Undè postquam Aug. lib. 15. de Trinit. c. 7. dixerat: Novit omnia, ita ut nec ea, quae dicuntur praeterita, ibi praetereant, nec ea quae dicuntur futura, quasi desint, expectentur aut veniant: statim subdit: Sed, & praeterita & futura cum praesentibus, sunt cuncta praesentia, nec singula cogitentur (scilicet singulis cogitationibus) & ab aliis ad alia cogitando transerunt, sed in uno conspectu (id est cognitione) simul praesto sint universa. Ac si dicat, in esse cognito seu cogitato praesentia esse. Et in Psal. 49. exponens quod dixerat: Cum Deo fuisse omnia futura, & cum illo esse omnia praeterita, ait: Cum illo sunt omnia cognitione quaedam ineffabilis sapientia Dei in verbo constituta. Undè (inquit Smif. sup.) hac in re de mente Aug. dubitari non potest.

Eodem autem modo sese explicat Greg. lib. 4. Moral. c. 27. in illud Job 3. Cum Regibus & Consulibus terra, dicens Futurum esse aeternitas non habet, cui nimirum nec praeterita transeunt, nec quae ventura sunt veniunt: Quà ratione? Quia cuncta per praesens videt. Et lib. 9. c. 26. ad illud Job. 9. Nunquid oculi carnei, ait: Eique nec transacta praetereunt, nec adhuc ventura, quasi quae non appareant desunt. Quomodo? Quia is, qui semper esse habet, cuncta sibi praesentia conspiciunt, cumque aspiciendo, post & ante non tenditur, nullà intuitus mutatione variatur.

Atque eodem sensu (ut notat Smif. ibid) SS. Patres negant aliquando in Deo esse praesentiam, quasi imperfectiorem scientiam futurorum quam praesentium, ut contingit nostro intellectui, qui perfectius penetrat omnem conditionem objecti praesentis, quam futuri, vel praeteriti; Dei enim scientia ex reali objectorum

praesentia nihil capit incrementi; sed, sicut ab aeterno novit varia tempora, & res pro illis temporibus existentes, quoad omnes existentiae conditiones; ita hoc ipsum, & non aliud novit, quando res sunt, aut potentiae sunt. Alio verò modo loquendo de praesentia, prout importat non imperfectam praenotionem; sed solum cognitionem, duratione antecedentem propria futurorum existentiam; non negant, sed expressè ajunt, in Deo praesentiam esse futurorum, ut patet ex antè dictis. Interim fatetur Smifing, subinde loqui PP. de praesentia reali, ut D. Ansel. Prolog. cap. 20. ibi: An hoc quoque modo transis omnia etiam aeterna: quia tua & illorum aeternitas tota tibi praesens est, cum illa nondum habeant de sua aeternitate, quod venturum est: sicut jam non habent, quod praeteritum est? Sic quippe semper es ultra illa, cum semper ibi sis praesens, ad quod illa nondum pervenerunt.

Sed non volunt (inquit ille) res temporales esse Deo semper praesentes, ita ut semper se teneat ex parte rerum temporalium, sed ex parte Dei; ac si dicant: Deum quoad indivisibili semper coexistere omnibus temporalibus, & tempora vicissim coexistere illi indivisibili semper, accepto semper nominaliter pro sempiterno seu aeterno, non adverbialiter pro adverbio temporis: hoc autè ita docent, vel ut explicitè immutabilitatem Dei simpliciter, qui sine sui mutatione cum omnibus mutabilibus perseverat: vel ut in particulari declarent divinam scientiam immutabilitatem, cujus duratio, cum sit aeternitas indivisibilis, ac tota simul, non potest ei fieri aliqua accessio ex novo objectorum occursum; sed quidquid de rebus novit, cum jam praesentes sunt, novit antequam sint per eandem perfectionem suae scientiae, quae semper est praesens, neque in se admittit praeteritum, aut futurum. Hæc ille. Et factè patet ex hæctenus dictis de scientia Dei. Igitur SS. Patres nobis potius favent, quam Adversarii.

Et si ratione agitur, nulla efficax ab Adversariis adducitur. Aeternitas (inquit) est duratio indivisibilis ac tota simul: ergo quod ali aliquando coexistit, toti illi coexistit; ac per consequens, semper & ab aeterno; quid enim est aliud aeternitati coexistere ab aeterno, quam coexistere toti aeternitati? Respondet Smif. sup. n. 88. hæc ratio æquivocat in coexistere toti aeternitati, & totaliter, eaque confundit, cum inter ea sit latum discrimen: nam primum dicit solum indivisibilem permanentiam ex parte aeternitatis, quæ verè illi competit; secundum verò, etiam indivisibilem permanentiam ex parte temporis, quæ illi non convenit. Dicit quoque interminabilem permanentiam ex parte temporis (ut sine qua non potest totaliter & adæquatè coexistere aeternitati interminabili) quæ multò minus illi quadrat. Quomodo ergo, licet pes coexistat toti aeternitati, non tamen totaliter & adæquatè, quia non existit, ubi est caput, ita licet tempus coexistat toti aeternitati, non totaliter tamen ei coexistit. Itaque ad rationem illam in forma concessio

D. Ansel.

98. Quomodo intelligendi, quando loquuntur de praesentia reali. Smif.

99. Prima ratio pro sententia Adversariorum.

Non est efficax, ut bene ostendit Smifing.

94. Aug. & alii Patres non videntur sentire Adversarii.

Loquuntur de praesentia objectiva.

95. Dicitur in D. Aug.

96. Et D. Greg.

97. Quia sensu SS. Patres aliquando negant, in Deo esse praesentiam, Smif.

concesso Antecedente, & priori Consequentia, posterior Consequentia est neganda. Ita Theodorus.

100. Secundum argumentum Adversariorum.

Declaratur auspici exemplo. Primum.

Alterum argumentum Adversarioru desumitur ex immetitate eternitatis, qua eternitas est immensa & infinita & per consequens, sicut immensu est simul omni loco, ita eternu est simul presens toti tempori, ut sup. audivimus ex Scoto, & contra eos vidimus reductum pro nostra sententia. Declaratur autem hęc ratio ab Adversariis duplici exemplo. Primum est de baculo fixo in aqua, juxta quem baculum, eisi totus fluvius fluat successivè, & sic sit presens baculus successivè omnibus partibus fluvii: non tamen baculus est immensus respectu fluvii; quia non est simul presens toti: ergo eodem modo, si eternitas esset quoddam stans, sicut baculus, juxta quem fluere tempus: ita quod nunquam esset simul sibi presens, nisi unum instans temporis, sicut nec baculo simul presens est, nisi una pars fluvii, eternitas non esset immensa respectu temporis.

101. Confirmatur Primum.

Secundo.

Confirmatur 1. quia nunc eternitatis, ut est cum nunc temporis, non coequatur sibi: igitur cum isto nunc excedit ipsum, non autem excederet ipsum, nisi, ut est cum isto nunc, esset simul cum alio. Confirmatur secundo, quia si totum tempus posset simul esse extra nunc eternitatis, esset simul presens toti isti tempori: sed licet tempori repugnet propter ejus successiones simul esse, nihil tamen propter hoc perfectionis tollitur eternitati: ergo ipsa eternitas modo est æquè presens toti tempori, & cuilibet existenti in tempore.

102. Resp. Scoti ad principale argum.

Item ad primum exemplum de baculo.

Respondet Scotus 1. dist. 39. un. n. 34. Ad primum concedo, quod immensitas est presens omni loco, sed non omni loco actuali & potenciali. Et ita nec eternitas propter suam infinitatem erit presens alicui tempori, nisi existenti. Et per hoc patet ad exemplum illud de baculo in fluvio: quia enim baculus non habet, unde posset esse presens omnibus partibus aqua, idem non est immensus respectu illarum; sed nunc eternitatis habet quantum est ex parte sua, quod presens esset omnibus partibus temporis, si essent.

103. Iste Felix assert pro se

Responsio Adversarij

Unde hoc exemplum pro se assert Felix sup. n. 12. dicens: eternitas est mensura infinita & indivisibilis; quia sine sui successione sola successione temporis est presens præterito, & futuro; sicut baculus defixus in fluvio, cui succedunt diversæ superficies aquæ, & ipse manet immobilis. Respondent Adversarii: exemplum baculi non valet: nam si presentia baculi esset infinita, omnes superficies aquæ simul attingeret; si ergo eternitas est infinita, sicut revera est, omnia tempora sunt illi realiter presentia.

104. Improbatur à Felice.

Sed contra (inquit Felix sup.) nam aliud est coexistere toti eternitati, aliud coexistere totaliter, res verò temporales coexistunt eternitati realiter, pro tempore in quo existunt, quia eternitate invariata illi coexistunt, non verò coexistunt eternitati totaliter; nam ad hoc erat necessarium, quod ab æterno & indivisibiliter

illi coexistere: sicut pes coexistit toti animæ intellectivæ, non tamen totaliter, & adæquate; quia non existit ubi est caput, & ita exemplum de baculo est optimu; quia coexistit toti fluvio non tamen totaliter. Sic ille, post Smiling. sup. Sed pergamus in Scoto, qui ad primam confirmationem principalis argumenti respondet: Cum dicitur, quod nunc eternitatis, ut coexistit, non aequatur nunc temporis, verum est: quia nunc eternitatis est formaliter infinitum, & idè excedit formaliter nunc temporis, non tamen coexistendo alteri nunc: sicut immensitas Dei presens huic universo, non coequatur huic universo, & idè excedit formaliter: non tamen est alicubi, nisi in hoc universo.

Ad secundam confirmationem ait: Si totum tempus esset simul, eternitas completeretur illud, & ita concedo, quod eternitas, quantum est ex se, habet infinitatem sufficientem ad completendum totum tempus, si totum simul esset: sed quantumcumque ponatur immensitas a parte unius extremi, propter quam ipsum posset coexistere cum quocumque in altero extremo; cum coexistentia dicat relationem realem inter duo extrema, & idè requirit ambo; propter immensitatem unius extremi, non potest concludi coexistentia ad alterum, nisi tantum ad illud, quod coexistit de alio extremo. Et idè omnia ista argumenta procedunt ex insufficienti; videlicet ex immensitate eternitatis, ex qua non sequitur coexistentia, qua dicit relationem ad alterum, nisi habeatur aliquid in altero extremo, quod posset esse terminus coexistentia cum isto fundamento, & tale non potest esse non ens, quale est omne tempus præter presens, Hucusque Doct. Subr.

Sed Adversarij nõ contenti hoc exēplo, addunt secundum de centro in circulo, & sic arguunt; quia si poneretur tempus fluens esse circumferentia circuli, & nunc eternitatis esse centrū, quantumcumque esset fluxus in tempore, tamen totus fluxus, & quælibet pars ejus, esset semper presens centro. Ita in proposito, omnia in quacumque parte temporis habentia existere, sive sint in hoc nunc temporis, sive ipsa sint præterita, sive presentia, vel futura, omnia presentia sunt respectu nunc eternitatis: & ita quod est in eternitate, videt ea presentialiter propter talem coexistentiam, sicut ego possum videre presentialiter illud, quod in isto instanti video.

Respondet Scotus sup. n. 35. Aliud exemplum de centro, & circumferentia simpliciter est ad oppositum: quia si imaginemus lineam rectam habentem duo puncta terminantia, A. & B. sit A. punctus immobilis, & B. circumducatur (sic est de pede circini, uno immobili, alio mobili) B. circumductum causat circumferentiam secundum imaginationem Geometrarum, qui imaginantur punctum fluens causare lineam. Hoc posito, si nihil remaneat de circumferentia per fluxum ipsius B. sed tantum in circumferentia sit punctus iste, ita quod quoadcumque punctus iste desinet esse alicubi, tunc nihil circumferentia erit ibi, tunc nunquam circumferentia esset presens simul centro; sed tantum aliquis punctus in circumferentia: si tamen tota circumferentia esset simul,

simul, tota praesens esset centro. Ita hic, cum tempus non sit circumferentia stans, sed fluens, cuius circumferentia nihil est, nisi insians actu, nihil etiam eius erit praesens aternitati, quae est quasi centrum, nisi illud insians, quod est quasi praesens: & tamen, si per impossibile poneretur, quod totum tempus esset simul stans, totum esset simul praesens aternitati, ut centro.

108. Alia duo exempla.

Neque hic finis exemplorum. Eadem (inquiunt) anima rationalis simul coexistit pluribus partibus corporis, est inter se distans: ergo similiter res temporales, licet ab invicem distantes, possunt esse simul praesentes aternitati; quia sicut indivisibilis anima pervadit totum corpus divisibile, ita indivisibilis aternitas attingit omne tempus. Item: qui vadit per viam, non videt illos, qui post eum veniunt; sed ille, qui ab aliqua altitudine totam viam intuetur, simul videt omnes transeuntes per viam: ergo Deus, cuius intelligere est in aternitate supra tempus, videt simul totum tempus, consequenter res temporales.

109. Sunt utiam ad oppositum.

Sed & isthaec exempla sunt ad oppositum, sicut prius de centro. Audiatur Smil. sup. n. 87. Efficaciter (inquiunt) impugnatur sententia ista similibus, seu exemplis, quibus Auctores ejus conantur eam explicare: attentius enim re inspecta; manifestum est, illis similibus sententiam illam magis obscurari. Nam linea a centro ad circumferentiam ducta, licet ex una parte coexistat centro, ex alia (nempe quae vergit ad circumferentiam) distat ab illo; unde non est inter eas coexistentia adaequata; & sicut lineae excedunt centrum, ac ultra illud protenduntur; ita (si hoc simile esset ad rem) tempus excederet aternitatem. Adde; quod etiam si lineae adaequate coexisterent centro; non tamen coexisterent, antequam essent ductae ad circumferentiam, seu antequam existerent; in hoc autem est difficultas contrariae sententiae, quod dicat, res coexistere aternitati, antequam existant.

110. Distinguitur ex Smilij.

Et eodem modo retorquentur alia similia: nam speculatori non sunt praesentes omnes homines, qui aliquando transferunt, aut sunt transiuri per vias, sed qui modo transeunt; neque nunc temporis claudit omnem locum praeteritum & futurum; sed omnem actuale, seu qui modo est; nec immensitati divinae sunt omnia loca semper praesentia, sed tunc solum, quando sunt; quod Sancti non dicunt, Deum fuisse praesentem huic universo, antequam illud esset, sed potius, nusquam fuisse. Nec denique anima intellectiva jam coexistit partibus corporis quae actione caloris nativi defluerunt, aut quae postmodum ex alimento sunt accessurae; sed solum partibus, quae actu sunt: ergo pari ratione temporalia non semper coexistunt aternitati, nec aternitas illis; sed tunc solum, cum ipsa temporalia actu sunt quoad propriam durationem. Uique adhuc Theodorus. Et merito.

111. Objectio solvitur.

Si dicas: Deus futura & praeterita intuitivè cognoscit, verum dicis. Sed quid tum? Ergo sunt ab aeterno realiter praesentia aternitati. Negatur Consequentia: nam, ut patet ex ant-

Temus I.

tedictis, ad cognitionem intuitivam sufficit, ut objectum repraesentetur in aliquo eminentiori, & ita repraesentatur futurum in Decreto, vel essentia Dei, ut patebit ex dicendis; & licet futurum non sit praesens, habet tamen aliquam existentiam, scilicet objectivam, in quo distinguitur à possibili, quod tantum meram possibilitatem habet.

112. Alia objectio.

Distinguitur ex Felice.

Dices: cognoscere rem modo ut futuram, modo ut praesentem, arguit diversum modum cognoscendi, qui dicit imperfectionem, Deo non tribuendam. Responder Felix sup. num. 14. quod verum est in nobis; quia diversitas stat ex parte nostri actus; secus in Deo, in quo non est varietas, solum est in creatura, & in tempore, à quo res cognita denominatur praesens, futura, & praeterita. Sic ille.

113. Successio non est in aternitate.

Successio ergo solum est in tempore nostro, non verò in aternitate: Deus enim perfecte cognoscit res, ut sunt, & ita cognoscit modo, Adamum fuisse, & non esse; Antichristum fore; non tamen esse, neque fuisse. Sed contra; inquit Adversarij: in aternitate non est successio, neque extrinseca, per comparisonem ad tempus, quod intrinsece est successivum: quia aternitas est tota simul & perfecta possessio, id est, perfectè, & simul possidet omnia, quae mensurat: quod si tantum, quae praesentia sunt, mensurat, & praeterita ac futura, donec praesentia sint, non mensurat, non possidet omnia simul, quod est contra rationem aternitatis, quae mensurat tamquam possessio simultanea omnem rem à se mensuratam.

114. Quare aternitas dicitur perfecta possessio. Scotus. Boëtius.

Respondet Felix supra quod aternitas non dicitur perfecta possessio quia possidet res, quas mensurat; sed quia excludit dependentiam, & participationem ab alio in suo existere, ut optime notavit Scotus Quodl. 6. 5. Contra istud. n. 14. ubi explicat hanc definitionem aternitatis, quae habetur apud Boëtium 5. de Consola. prosa 6. Est interminabilis vita tota simul & perfecta possessio.

115. Explicatur definitio aternitatis ex Scoto.

Explicat, inquam, dicens: In qua ponitur vita, quae accipitur pro existentia actuali perfecta, quomodo Ioan. 5. Sicut Pater habet vitam in semetipso, sic dedit &c. Hoc ergo ponitur tamquam connotatum, quia quasi subiectum vel fundamentum aternitatis, & illud certum est esse in Deo ex natura rei, sicut existentia perfecta; sed alia tria, scilicet, interminabilis, quod excludit definitionem; & tota simul, quod excludit successivum; & perfecta possessio, quod excludit dependentiam & participationem: illa enim non videntur dicere ultra vitam nisi relationem positivam, vel negativam: negativam quidem, negatione terminationis, negatione successivis, & negatione dependentiae, & relationem positivam potentialem, vel appetitivam: quia interminabilis videtur dicere posse per se coexistere cuicumque durationi vel existentiae; tota simul sine variatione & successione posse coexistere cuicumque; perfecta possessio, à seipso existere, & non dependere in existendo. Haec tenet Scotus. Alii perfectam possessionem exponunt, ut sit idem, ac possessio omnis perfectio.

P

fectio

Alia expo-
sitiō perfe-
ctæ posses-
sionis.
Felix.

116.

Res præsens
Et res futu-
ra non in-
ferunt in
Deo diver-
sas scienti-
as.
Felix.

fectionis sine compositione. Unde (inquit Felix sup.) sufficienter salvarit indivisibilitas æternitatis, in eo, quod ipsa immutata omnia mensuret, sicut quodlibet existens.

Urget aliquis: si futura non sunt Deo realiter præsentia in æternitate: ergo bis cognoscuntur à Deo; primò ut futura, secundò ut præsentia; & ita scientia, quæ cognoscitur ut futurum, distinguitur à scientia, quæ cognoscitur ut præsens, sicut distinguitur à scientia, quæ Deus cognoscit rem possibilem, à scientia, quæ cognoscit rem futuram. Respondet Felix supra n. 16. neg. Sequelam. Nam Deus (inquit) ab æterno cognovit, Antichristum fore præsentem pro instanti A. & idem cognosceret, quando Antichristus erit præsens, nullâ variatione factâ ex parte cognitionis; sed solum in tempore, & in Antichristo est variatio. Res possibilis, & res futura inferunt in Deo diversas scientias; secus res præsens, & res futura; nam res possibilis solum objicitur Deo, ut talis; at verò res futura, ut habitura absolute existentiam, & ita diverso modo objicitur, & infert diversam scientiam à res possibili: at verò res futura, & postea præsens non objicitur alio, & alio modo; nam semper objicitur cum existentia pro tali tempore, scilicet A. Quod patet in scientia visionis, quæ æquè respicit præsens & futurum. Unde scientia Dei, quatenus ab æterno præcedit temporalem existentiam Dei, dicitur præscientia, quatenus est cognitio rei pro sua temporis differentia, dicitur scientia visionis, hucusque Felix. Satis feliciter.

117.

Responsio
Scoti ad au-
thoritates
Sanctorum.

Nec habeo, quod addam, nisi tantum respon-
sionem Scoti ad auctoritates omnes Sancto-
rum, quæ videntur sonare, omnia esse præsentia
æternitati. *Intelligenda sunt* (inquit ille sup.) *de*
præsentia in ratione cognoscibili: & non tantum
cognoscibili, quasi cognitione abstractivâ: sicut rosa
non existens est præsens, intellectui meo per speci-
em: sed de cognitione vera intuitivâ, quia non aliter
cognoscit Deus facta, quam faciendâ; & ita per-
fectè sunt præsentia cognitâ ab intellectu divino
faciendâ, sicut factâ. Sed quorsum hæc omnia?
Ut luce meridiana clarius elucescat, Deum non
videre infallibiliter futura contingentia libera
in eorum reali præsentia in æternitate, quia in
eo, quod non est, nequit Deus aliquid videre.

118.

Positio rea-
lis præsentia
in æterni-
tate non
juvat ad
propositum
ex Scoto.

Atque ut daretur talis præsentia, censent, quia
ad dictam visionem sufficeret? Scotus saltem
non censet: nam sup. n. 10. sic ait: *Præterea ista*
positio (realis præsentia in æternitate) non vide-
tur juvare ad illud, propter quod ponitur, scilicet ad
habendam certam notitiam futurorum; & primò
quidem, quia ista sessio præter hoc, quod præsens est
æternitati, secundum quod est in aliqua parte tem-
poris, ipsa tamen est futura in se: & secundum hoc,
quod futura est, & à Deo producenda, quero, utrum
habeat certam notitiam ejus, aut non? Si sic, igitur
hoc non est per hoc, quod jam existens est; sed secun-
dum quod futura est: & istam certitudinem oportet
ponere per aliquid aliud, & illud sufficit ad omnem
cognitionem certam de existentia hujus rei, si non
novit ipsam certitudinaliter sic futuram: ergo pro-

ducit ipsam, non præcognoscens ipsam; cognosceret au-
tem certitudinaliter ipsam, cum fuerit producta: ergo
aliter novit facta, quam sciendâ, quod est contra Aug.
5. super Gen. 2. quia intellectus divinus nullam cer-
titudinem accipit ab objecto aliquo, alio ab essentia
sua, tunc enim vilesceret. Unde nunc etiam de ses-
sione mea, quæ est nunc in actu posita, non habet in-
tellectus divinus certitudinem, causatam in seipso ab
ipsa sessione: non enim movet seipso intellectum ejus:
ergo eodem modo omnia temporalia, si sint in existen-
tia sua, præsentia æternitati, secundum illas exi-
stentias eorum, non faciunt certitudinem in intelle-
ctu divino de eis, sed oportet per aliud de eis habere
certam notitiam de existentis, & illud aliud sufficit
nobis. Hæc Doct. Subtilis.

Quæ sic perstringit Felix sup. diff. 6. n. 2.
(ubi cum Scoto ait, talem præsentiam non ju-
vare ad cognitionem futuri) res futura, quæ est
præsens æternitati, in se futura est; inquiri, an
cognoscatur à Deo secundum hoc esse futu-
rum, vel non? Si cognoscitur, ut est necessari-
um, cum sit objectum scibile, non est, quia est
præsens æternitati, quia ut sic non cognoscitur
ut futura, sed ut præsens: ergo ut cognoscat
illam, ut futuram, requiritur aliud medium, &
sic præsentia in æternitate non juvat ad cogni-
tionem futuri. Si Deus non cognosceret illam, ut
futuram: ergo producit ipsam non præcognos-
cens eam, quod est inconveniens; nam seque-
retur, Deum non cognoscere aliquid ut futu-
rum: patet, nam in æternitate omnia sunt præ-
sentia; & consequenter non cognosceret Deus,
prius fuisse Abraham, quam Christum: nam ut-
terque æternitati est præsens realiter. Et confir-
matur: nam si talia futura sunt præsentia æ-
ternitati: ergo prius habent esse à divino de-
creto: ergo in illo priori cognoscuntur à Deo;
nam omne, quod est, à Deo cognoscitur: ergo
præsentia illa non juvat ad cognitionem futu-
ri. Sic ille.

Respondent Adversarii: quod futura intuitivè
non cognoscuntur, nisi in tali præsentia. Sed
contra (inquit idem Auctor) quia in decreto,
vel in essentia Dei, in qua eminenter continen-
tur, intuitivè cognoscuntur, ut patet ex dictis,
& adhuc magis constabit ex infra dicendis.
Præterea non sufficere talem præsentiam, pro-
bat Scotus sup. dicens: *Isti ponunt, quod ærum*
Angeli est omnino simplex coexistens toti temporiter-
go Angelus, qui est in ævo, præsens est toti fluxui tem-
poris, & omnibus ejus partibus: ergo videtur, secun-
dum illam rationem eorum, quod Angelus posuit na-
turaliter cognoscere futura contingentia.

Respondent Aliqui: Angelum cognoscere
futurum, non ut futurum, sed ut præsens. Sed
contra Primò (inquit Felix sup. diff. 5. n. 7.)
ergo Angelus cognoscit diem judicii, saltem, ut
præsentem, contra illud Mar. 13. v. 32. *De die*
autem illo vel hora nemo scit, neque Angeli in celo.
Secundò: quia, secundum Thomistas, Deus,
cognoscit futura; quia illi non sunt futura, sed
præsentia; ergo eodem modo cognoscit ea An-
gelus, ac cognoscit Deus.

Aliter ergo respondent Adversarii: quod quæ-
vis

vis substantia Angeli mensuratur ævo; tamen cognitio, & operatio Angeli mensuratur tempore, aut instanti temporis discreti; & ita, quàmvis futura sint præsentia ævo, non tamen cognoscuntur ab Angelo, bene tamen à Deo; nam ejus cognitio mensuratur æternitate. Sed contra l. (inquit Felix sup.) quia cognitio Angeli ævo mensuratur. Secundo: aliqua cognitio Angeli, nempe quâ se cognoscit, ævo mensuratur; quod ævum, & ævum, quo ejus substantia mensuratur, cognoscit Angelus: ergo cum futura sint præsentia ævo, Angelus cognoscit talia futura. Tertio, illud instans discretum, quo mensuratur cognitio angeli, est indivisibile & permanens: ergo illi coexistit aliqua pars temporis: ergo futura, quæ in tali parte temporis fuerint, cognoscuntur ab Angelo. Sic ille.

123. Hinc respondent 3. quod est discrimen inter æternitatem & ævum: nam quàmvis ævum sit perfectior mensura tempore, non tamen continet in se tempus, ut quid inferius; æternitas verò est mensura superior continens intra suum ambitum omnes alias mensuras; & ita, quæ mensurantur ævo, vel tempore, etiam mensurantur æternitate; quàmvis inadæquate; & hinc est, quod omnia futura sint præsentia æternitati, non tamen ævo. Sed contra (inquit Felix sup. n. 8.) quia si ævum non esset mensura superior tempore, & continens illud, ut inferius & imperfectius, Angelus non cognosceret res præsentis in suo ævo; sicut quia hoc tempus meum præsens, quo mensuratur aliqua actio mea, non est superius alio tempore præsentis, quo mensuratur aliqua actio Petri, quàmvis ego cognoscam meum tempus, in tali non cognosco actionem Petri præsentem; sed Angelus in suo ævo cognoscit res præsentem; ergo ex eo est, quod ævum est mensura superior tempore, & continens illud.

124. Nec obstat: quod æternitas est invariabilis; ævum verò, saltem in accidentibus, variabile; & ita cognitio Angeli potest extendi de novo ad cognitionem futuri, non verò Deus; nam esset variabilis. Non obstat, inquam; quia licet hoc verum sit, non tamen est ad rem (inquit Felix sup.) nam quàmvis cognitio Angeli variabilis sit, si futura coexistunt ævo, & illi sint præsentia, cognoscuntur ab Angelo.

125. Itaque, ut finem imponamus huic controversiæ, si talis præsentia realis in æternitate esset ratio cognoscendi futura, vilesceret sanè divinus intellectus; nam moveretur à talibus creaturis præsentibus realiter in æternitate, quod est inconveniens; siquidem ab illis dependeret. Et omitam, dum res cognita præsens est, ex ea præsentia præcisè me non posse cognoscere, an res extiterit ante hoc tempus, aut post illud permanens sit; est hæc cognitio, quâ scio rem modò præsentem, ponatur fuisse ante præsens tempus, aut post illud esse permanens. Igitur præsentia rei non sufficit ad cognoscendam futuriorem rei, aut ejus præteritionem. Quærendum ergo est a-

Tomus I.

liud medium, in quo Deus infallibiliter cognoscat futura contingentia. An fortè illud erit dispositio causæ proximæ v. g. voluntatis creatæ supercomprehensæ? Sic Aliqui docent: nos autem dicimus, & erit

An Deus cognoscat futura in dispositione causæ proximæ.

CONCLUSIO IV.

Non videt Deus futura contingentia in dispositione causæ proximæ, v. g. voluntatis creatæ, etiam supercomprehensæ.

Existimant Aliqui, ut statim dixi, Deum in supercomprehensione voluntatis creatæ cognoscere infallibiliter futura contingentia, id est, cognoscere infallibiliter, quid voluntas creatæ actura sit. Nam (inquiunt) visis omnibus circumstantiis, penetrat ad quam partem se determinabit voluntas, sicut homines probabiliter & conjecturaliter hoc cognoscunt. Cumque intellectus divinus infinità suâ perspicacitate incomparabiliter creatum excedat intellectum, potest non solum conjecturaliter, sed etiam certitudinaliter, eadem contingentia in suis causis sic dispositis, aut disponendis prævidere; maxime cum in iis virtute contineantur. Arque hæc ratione Christus Matth. 11. vers. 21. ait: *Va tibi Corozaim, va tibi Bethsaida: quia si in Tyro & Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & in cinere penitentiam egissent.* Accedit; quod ultima dispositio ad effectum, & effectus, sint simul tempore; ergo qui novit illam, novit certitudinaliter effectum.

126. Fundamenta sententia affirmantis.

Hæc sunt præcipua fundamenta hujus sententiæ, propter quæ tamen non arbitror recedendum à Conclusionem; quam videor mihi, salvo meliori, efficaciter posse probare ex hisce verbis D. Aug. lib. de Corrept. & grat. cap. 14. *Deus magis habet in potestate voluntates hominum, quàm ipsi suas.* Nam, ut ibidem ait: *Sic velle vel nolle in volentis aut nolentis est potestate, ut divinam voluntatem non impediat, nec superet potestatem: ita ut Deus, non solum bonas hominum voluntates (auditis rursus S. Aug. lib. de Grat. & lib. arbit. c. 20.) quas ipse facit ex malis; verùm etiam illas, quæ conservant sæculi creaturam; quod voluerit, quando voluerit, faciat inclinari, vel ad beneficia quibusdam præstanda, vel ad pœnas quibusdam ingerendas, sicut ipse judicat, occultissimo quidem judicio, sed sine ulla dubitatione justissimo.*

127. Probatum sententia negativa ex D. Aug.

Si Deus habet in sua potestate voluntates hominum, sicut reverà habet; quis dicere audeat, Deum infallibiliter cognoscere, quid humana voluntas factura sit, hoc ipso quod cognoscit dispositiones, & inclinationes voluntatis, nisi simul cognoscat, quid ipse facturus sit? Quinimo,

128. Deus habet in sua potestate voluntates hominum.